СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVI. Ч. 129. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 5. червня, 1928. VOL. XXXVI. No. 129. Jersey City, N. J., Tuesday, June 5, 1928. THREE CENTS.

ЗБУДУЙМО ДІМ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ

ДІМ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ У ЛЬВОВІ, ПОБУДОВАНИЙ ЖЕРТВАМИ АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ, БУДЕ ЖИВИМ ВИРАЗНИКОМ НАШОГО ПРИВЯЗАННЯ ДО РІДНОЇ ЗЕМЛІ, НАШОЇ ЖЕРТВЕННОСТИ І НАШОЇ ЖИВОЇ УЧАСТИ У ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАННЯХ НАШИХ БРАТІВ В КРАЮ. ЦЕ БУДЕ ВІКОВА ПАМЯТКА. ЦЕ БУДЕ БУДІВЛЯ, В ЯКІЙ НЕ ПОВИННО БРАКУВАТИ ЦЕГОЛКИ ВІД НІ ОДНОГО УКРАЇНЦЯ В АМЕРИЦІ. ПАМЯТАЙМО ЗА ТЕ В МІСЯЦЮ ЧЕРВНІ — МІСЯЦЮ УКРАЇНСЬКОГО ІНВАЛІДА.

ВСІ ЖЕРТВИ НАЛЕЖИТЬ СЛАТИ ДО КРАЮ ЧЕРЕЗ

Obyednanye, P. O. Box 411, Philadelphia, Pa.

ЛЕТУНИ В ДОРОЗІ З ГОНОЛЮЛЮ ДО ФІДЖІ

АМЕРИКАНСЬКА ЛЕТУНКА ВИЛІТАЄ В ДОРОГУ ДО ЕВРОПИ.

ГОНОЛЮЛЮ, 2. червня. — Американський літак Садерн Крос з двома американськими й двома австралійськими летунами вилетіли уже з Гонолюлю в дальшу дорогу до Австралії.

Радіові стації дістали вже від нього вістки, з котрих перша повідомляла, що один з їх трох моторів зіпсувався та що літак летить звільненою скоростю по 60 миль на годину. Друга вістка опісля подавала, що літак уже летить зі скоростю 80 миль на годину; однак і се є скорість занадто така повільна, що летунам може легко не стати газоліни.

БОСТОН, Месечузетс, 3. червня. — Пів до семої години нині рано вилетіла в дорогу до Европи панна Амелія Ергарт. Летить вона одноплощиновим літаком Френдшип. Її пільотом є Вилмер Штулц.

Летуни думали летіти без перерви звідси в Европу, але над Новою Фунляндією стрінулися вони з такою мракою, що постановили осісти на землю та пробувати летіти в дальшу дорогу опісля. Осіли вони в місті Трепасі.

Літак Френдшип продав їм Берд. Панна Ергарт і Штулц приправили до нього лодки, при помочи котрих вони можуть осісти на воду. Літак і вилітав у воздух з води.

ГОРЯЧКОВА КАМПАНІЯ ПЕРЕД ПАРТІЙНИМИ КОНВЕНЦІЯМИ.

СПОДІЮТЬСЯ БУРЛИВОЇ КОНВЕНЦІЇ РЕПУБЛИКАНСЬКОЇ ПАРТІЇ.

ВАШИНГТОН, 3. червня. — Перед комітетом сенату, що розслідже виборчі видатки президіяльних кандидатів, станули свідки, які показали, що жерелом ріжних вісток про гадючі фонди для Ал. Смита, які повторяв публично сенатор Гефлин, є бувший губернатор Зулцер.

З огляду на те, що до початку републиканської краєвої конвенції остає всего тільки один тиждень, у партії панує горячкове заворушення. Аж чотири фармерські організації збираються з протестами на сю конвенцію; через те сподіються, що конвенція буде дуже бурлива.

Дехто навіть ворожить, що конвенція розібється, як розбилася вже була одна така конвенція в 1912. році.

Остаточно перечислення голосів на конвенції двох великих партій показують, що Гувер має 531 і пів голоса, Ловден 273 і пів голоса, Кертис 46, Норис 33, Вотсон 33, Бора 11; з того 73 голоси ще не признані одноцушно. З демократичних кандидатів мають: Ал. Смит 648, Рід 129, Померін 47, Джордж 28, Гол 24, Айерс 20, Гічкок 16, Ричі 16; 66 голосів не дістало від своїх організацій ніяких припоручень, як їм голосувати. З того виходить, що кандидатури Гувера й Смита майже певні.

14 МИТОВИХ СТОРОЖІВ УМІШАНИХ У ЗАГОВІР ГОРІВЧАНИЙ.

ЗАВІШЕНІ В УРЯДОВАННЮ ЗА ПАЧКОВАННЄ ГОРІВКИ.

ВАШИНГТОН, 3. червня. — Департамент скарбу як начальний прогібіційний уряд відправив зі служби 14 митових сторожів, що мали повнити службу на причалах на Норт Ривер у Ню Йорку, але замісць сього змовилися пачкувати алькоголічні напитки.

Кажуть, що сих урядників відправлено на основі слідства конгресу, за яким побивався передовсім конгресмен Ла Гвардія.

УРЯДОВЦІ ПЕРЕД СУДОМ ЗА ЗЛОВЖИТКИ.

ЕЛИЗАБЕТ, Ню Джерзі, 3. червня. — Велика лава присяжних суддів постановила поставити на суд за хабарництво й надужиття урядової власти 11 осіб, в тому числі 5 кавнсилменів міста Линдена. Обжалованнє є вислідом довшого слідства над діяльностю сих урядовців.

ТОРНАДО ВИКОЛІЙЛО ПОЇЗД.

СТ. АЛБАНС, Вермонт, 2. червня. — Пасажирський особовий поїзд підприємства Канадієн Песифек („Сіпіяр"-а) вилетів із шин від упливом сильної вітруги. Підчас катастрофи загинув один чоловік, а 10 других віднесло тяжкі ушкодження тіла.

Два вози поїзда злетіли з тору у рів, але машина лишилася на шинах. Торнадо почалося коло Пайк Ривер, а коло Містик стало таке сильне, що валило по дорозі всі фармерські будівлі.

РЕПУБЛИКАНСЬКИЙ ПРЕЗИДЕНТ ІМЕНУЄ ДЕМОКРАТА ПРЕДСТАВНИКОМ АМЕРИКИ.

ВАШИНГТОН, 2. червня. — Президент Кулидж іменував нині Нютона Бейкера, що був колись секретарем війни в демократичному кабінеті президента Вилсона, членом постійного мирового суду в Газі.

Бейкер має 57 літ та адвокатує в Клівленді.

ВЕЛИКИЙ ГУРАГАН У МЕКСИКУ.

МЕКСИКО, 3. червня. — Гураган, що навістив околицю міста Ель Уте, наробив величезних шкод у плянтаціях бананів.

Обчислюють, що фармері втратили через гураган коло 4 міліони долярів. Навіджені околиці віднеслися до федерального уряду з просьбою о допомогу.

ПРИ ВСЯКІЙ НАГОДІ СКЛАДАЙМО ЖЕРТВИ НА СИРОТИНЕЦЬ-ЗАХИСТ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ЗВІР У СТАРШИНСЬКОМУ ОДНОСТРОЮ.

Дня 9-го травня ц. р., о год. 8.30 рано, почався перед окружним військовим судом, як наглим, процес проти підпоручника 5-го полку полевої артилерії Антона Залеского, обвинуваченого в жорстокому вбийстві своєї судженої Иосифи Іжевської, доконаному ранком дня 27-го квітня ц. р. на розі вулиць Пекарської і Сакраменток у Львові. Залескі порубав свою суджену шаблею так страшно, що люде, які безпосередно після доконаного злочину зявилися на місці крівавої події, могли ствердити, що страшного змасакрування нещасної дівчини міг допуститися тільки цілковитий дегенерат, звір у людському тілі. Обвинувачений борониться тим, що свою суджену, з якою на ділі ніколи не мав заміру одружитися, обкидує болотом закидів у невірности й легкодушности, що мало бути причиною його страшного вчинку. На загал викликає обвинувачений враження несимпатичного півінтелігента.

ДОЧКА ВБИЛА БАТЬКА.

Перед львівським судом присяглих у Львові відбулася розправа проти Станіслави, Казимира й Степана Бембнів, з яких перша обвинувачена в убийстві свого батька Михайла Бембна, а Казимира-мати й Степан-брат у співучасті в страшному злочині. Крівава подія мала місце дня 20-го вересня минулого року в домі при вул. Кентшиньского ч. 18. Тоді то дочка Станіслава стрілила двічі до сонного батька, а коли цей зірвався ранений, при помочі матері й брата добила його пятьма ударами сокири.

ВСЕ ЗА ГРОШІ.

Якийсь Андрій Пузь з Ряшева мав відсидіти в Лодзі три місяці вязниці за крадіж. А що не мав охоти мешкати в Івановій хаті, найшов собі заступника Войтіха Пулю, що згодився за 50 долярів відсидіти за него ту кару. Пуля поїхав до Лодзі і там квотою 70 золотих перекупив двох судових урядників, які і приняли його до вязниці замісць Пузя. Та не довго тішився Пуля, що заробить 50 долярів. Незабаром Пузя арештовано за нову крадіж і справа з Пулею викрилася. Скінчилося на тім, що не тільки оба спільники, але й оба судові урядники дістались до арешту.

РОЗВЯЗАНО ВИЩУ ГІМНАЗІЮ.

В Станиславові розвязано вищі кляси української гімназії за те, що кількох учеників не зявилося на святі „3. мая".

ЧОЛОВІК ДОНОЩИКОМ НА СВОЮ ЖІНКУ.

Варшавська поліція одержала телефонограму, в якій було сказано, що краківським поїздом приїзджає до Варшави жінка з документами наназвисько Марії Легендзевіч, яка є шпигуном і має передістатися з Чех до Росії. Телефонограму надала станиця митної сторожі в Новому Санчі. Поліція скористала з телефонограми й дійсно придержала жінку, яка вилегітимувалася як Марія Легендзевіч. Разом з нею їхало четверо дітей в віці від 2-ох до 8 літ. Перелякану жінку разом з дітьми забрано до слідчого уряду й тут вийшли на яву страшні подробиці з життя Легендзевічової. Виявилося, що арештована є урядничкою митного уряду в Новому Санчі. Свойого мужа пізнала підчас війни на Сибіру, де його інтерновано як военного бранця. Чоловік тиранізував її й побивав до крови. Не можучи винести своїх страждань, рішила вернути в Росію до рідні. Тоді чоловік з пімсти обвинив її в шпигунстві. Доходження потвердили зізнання Легендзевічової, супроти чого її чоловіка потягнуто до відповідальности за введення влади в блуд.

ВЕЛИКІ ЗЛОВЖИВАННЯ В ЖИВЦІ.

„Експрес Поранни" доносить з Живця, що там викрито велику дефравдацію з автономічних фондів, яка доходить до соток тисяч золотих. Секретар Повітового Виділу Кустак доконав самогубства. В аферу замішаний цілий ряд людей. Переведено чисельні арештування. Начальна палата державної контролі вислала до Живця слідчу комісію.

ЗАТРОЄНЕ ВЕСІЛЛЯ.

В Лучинцях, пов. Турка, робив весілля Авраам Кастнер, видаючи доньку і запросив коло 50 осіб. Нараз по вечері упав молодий. Кілька хвиль пізнійше почали падати гості. За пів години умирали всі учасники весільної забави. Привезений лікар з Турки ствердив, що вони затроєні якоюсь отруєю, яку всипав хтось до страви. Слідство викрило, що перед вінчанням молодий дістав лист з погрозою.

ЗАГАДОЧНА СМЕРТЬ.

В селі Посада Новомійська, пов. Перемишль, місцевий дідич Журовський застрілив у суперечці одного господаря. Підчас стрілянини був ранений в руку також лісничий Михнич. Боячись пімсти селян, він перенісся до Львова і замешкав при вул. Глинянській. Недавно найдено його убитого у власнім мешканню.

ДИПЛЬОМАТИЧНИЙ СКАНДАЛ У ШТОКГОЛЬМІ.

Про нову большевицьку аферу, в якій співпрацювали большевицькі дипльоматичні урядовці, доносять з столиці Швеції, Штокгольму.

Стверджено, що тамошній радянський торговельний посол Копп, користуючися правом екстериторіяльности будинку посольства, вів у Швеції широко закроєну противдержавну революційну роботу.

Шведська поліція викрила, що посол Копп влаштовував у будинку посольства таємні курси „союзів шведської комуністичної молоді", на яких підготовлювано молодь м. и. до революційної боротьби на вулицях. Інструкторами на цих курсах були урядовці посольства, боєві комуністи.

Коппові закидують також, що організував комуністичні демонстрації у Штокгольмі в день 1-го травня. Стверджено, що радянська торговельна делеґація справила власним коштом прапор, який підчас демонстрації дали нести малій дівчині. На прапорі вигаптовано горіюче Св. Письмо та протирелігійні написи. Взагалі доказано рад. торг. послові, що він на спілку з своїми урядовцями займався всім, тільки не справами, що належали до їхнього офіційного ресорту.

Шведський уряд звернувся з протестаційною нотою до Москви, домагаючися відкликання Коппа та його скомпромітованих співробітників.

МІЛІТАРИЗАЦІЯ ЖІНОК В ІТАЛІЇ.

Італійська преса доносить, що жінок-фашисток зорганізовано вже в боєві відділи. Кожна жінка-фашистка з покінченням 15-го року життя переходить у категорію „Джіованні Італіяне", яку зорганізовано на військовий лад. Всі жінки відділів „Джіованні Італіяне" одержали вже тепер кріси, з якими вправляють під керуванням військових інструкторів.

Як бачимо, мілітаризація жіноцтва в Італії є вже нині довершеним фактом.

НЕСОЛІДНИЙ ЛИСТОНОШ.

У Львові арештовано грошевого листоноша Людвика Добжанського, який мав вибирати з листів гроші та фальшувати підписи на посвідках відбору листів і гроший.

„ПОБОРОВІ АФЕРИ".

В Бережанах і Львові арештовано кількох військових і цивільних осіб в звязку з надужиттями при поборовій комісії, в яких не останню ролю грали гроші.

СОВІТИ ЗДЕРЖУЮТЬ ЕКСПОРТ ЗБІЖА

СТАЛІН ПРО ЗБІЖЕВУ СИТУАЦІЮ. — ЦІЛКОВИТА ЗМІНА В ХЛІБОРОБСТВІ.

МОСКВА, 3. червня. — Сам Сталін заговорив про хлібну ситуацію в совітській республиці. І заявив, що заграничний збіжевий експорт змалів тепер до одної двайцятої передвоєнного вивозу. А тепер, сказав він, буде ще гірше, бо на разі селяни зїдають всю надвишку. А на селянах спочиває весь експорт, бо вони стали тепер головними продуцентами збіжжа. До війни походила половина збіжевої продукції від великих земельних власників і кулаків. Дві пятих з того збору йшло до міст і на вивіз. А селянин зїдав сім осьмих з того, що зібрав.

Та тепер зайшли зміни. Великий власник і кулак продукують тільки сему частину всего збіжевого збору. Решту продукує бідний селянин, але і зїдає все, що збере. Через те наступила тепер збіжева скрута. Вивезти нема що і ще довгий час не буде. А в Москві вже тепер прийдеться заводити „военний" чорний хліб. Зате загальне положення селян, як каже Сталін, поліпшилося. На 125,000.000 селян передвоєнної Росії яких сто міліонів ледви животіли в найкращих роках збору, а по поганих жнивах таки примирали з голоду.

Разом з заявою Сталіна заповідають совіти велику боротьбу з бюрократизмом, який нищить совіти не менш від буржуазії і контрреволюції.

ЕВАКУЮТЬ ПЕКІН В ПОРЯДКУ.

КОНСЕРВАТИВНІ БИЗНЕСМЕНИ ВТІКАЮТЬ. — ПІВНІЧНИЙ ДИКТАТОР ЗАПОВІДАЄ ПОВОРОТ.

ПЕКІН, 3. червня. — Північний диктатор Ченг Тсо Лин відїхав з Пекіну до Мукдену, столиці Манджурії. Разом з ним покидає місто північна армія в силі 180.000 жовнірів. Евакуація відбувається в повнім порядку. Нема звичайних в таких випадках грабунків, стрілянини і підпалів. Багатші купці і промисловці покидають місто і відїзджають до Манджурії, бо бояться здирств і комуністичних експериментів з боку радикальної націоналістичної армії.

ВИНАЙШОВ „СМЕРТОНОСНИЙ ЛУЧ".

ЯВЛЯЄТЬСЯ ВЕЛИКИМ ДОБРОДІЙСТВОМ, БО МАЄ ЛІЧИТИ РАКА, ПРИВЕРТАТИ ЗІР І СЛУХ.

БЕРЛІН, 3. червня. — Президент Гінденбурґ переслав ґратуляційне письмо молодому винахідникови д-рови Грайхен, котрий винайшов „смертокосний луч". Назва походить від того, що луч той вбиває живучі істоти за кілька годин, а ростини за кілька хвилин, викликуючи запалення клітин. Та винахід той являється і добром. Спроби, роблені на щурах, слабих на рака, показалися вповні удачними. Виходить, що тим лучем буде можна вбивати бакцилі тої страшної хороби, на яку досі нема ліку. Що більше, при помочі того луча можна привернути зір сліпим, а слух глухим. І з тим вже роблено проби, а американська фірма закупила вже той патент.

ОДИН ФРАНК ЗА 4 ЦЕНТИ.

СТАБІЛІЗАЦІЯ НАСТУПИТЬ МІЖ 15 ЛИПНЯ А 15 СЕРПНЯ.

ПАРИЖ, 3. червня. — Франція готується до великого кроку, який буде мати величезне значіннє не тільки для Франції, але й для цілого фінансового світа. В найблищім часі буде проголошена стабілізація французького франка в пропорції 5 паперових франків за одного золотого.

НЕ БУДУТЬ ВИСТАВЛЯТИ МУМІЙ НА ВИДОВИЩЕ.

КАЙРО, 3. червня. — Єгипет приходить до переконання, що це не годиться з національною гідністю, щоби розкопувано гроби їх давних королів та виставлювано їх по ріжних місцях на публичні видовища, роблючи на тім ріжні спекуляції. А між тими муміями находяться навіть останки Амазіса Першого, якому завдячує Єгипет своє національне істнування, бо саме він прогнав ворогів з краю. По тій причині домовини давних королів підуть до спеціяльного музею на спочинок, а оглядати їх будуть могти тільки ті особи, що дістануть спеціяльний дозвіл від уряду.

РАТУНКОВА АКЦІЯ ПОБІЛЬШУЄТЬСЯ.

ОСЛЬО, Норвегія, 3. червня. — До шукання за генералом Нобіле і його воздухоплавом Італією і мужвою призначено тепер ще відомого ловця Гільмара Нойса, що полює на білі медведі і знає дуже добре всю полосу, через котру летів Нобіле.

На загал тепер є така думка, що Нобіле мусів летіти через гірську полосу і серед мраки, не завважавши високих гір, зударився з ними. Там і треба головно за ним шукати.

РАДЯТЬ БЕЗ ШТРЕЗЕМАНА І БРІЯНА.

ЖЕНЕВА, 3. червня. — В понеділок зачнуться наради 50-ої сесії Ради Ліґи Націй. Не буде на ній Штреземана і Бріяна, бо оба вони хорі. Через те наради стратять багато на актуальности. На засіданню переслухають між іншим і литовського премієра Вальдемараса в справі польсько-литовського непорозуміння.

ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ ЯПАНУ.

ЖЕНЕВА, 3. червня. — Китайські промисловці, купці і банкирі внесли спільний протест проти Японії за те, що вмішується в китайські внутрішні справи.

СЕЛЯНИ ШУКАЮТЬ РОБОТИ В МОСКВІ.

МОСКВА, 3. червня. — Ціла Москва завалена тепер селянами, котрі найшли з сіл, щоби знайти роботу. Це самі нефахові робітники, які не знаходять на селі можности прожитку. Прибули до Москви, бо розголошено, що в Москві начинають на широку скалю будувати. А тимчасом в Москві і вишколені робітники не мають роботи, а тепер прибули ще нові тисячі голодних. Справа та турбує уряд не мало.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗРОБІМ ДАЛЬШИЙ КРОК БУДОВИ СИРОТИНЦЯ-ЗАХИСТУ У. Н. СОЮЗА

Члени і Урядники Українського Народного Союза, а також його приятелі в Америці, дали вже доказ, що вони розуміють потребу створення Сиротинця-Захисту Українського Народного Союза в Америці. Дали вони цей доказ своїми жертвами й ухвалами. Сума, яку вони досі зібрали зі самих тільки добровільних жертв, досить поважна, щоби дати членам і українському загалови надію, що зачате діло буде довершене успішно в недалекій будучности.

Комітет Сиротинця-Захисту підготовляє тепер повний плян будови і удержання того Сиротинця. Щоби те все можна було як слід зробити, Комітет Сиротинця-Захисту мусить знати не тільки те, яких фондів буде треба для збудовання і заряджування Сиротинцем-Захистом, але також, на які розміри плянувати цей Сиротинець-Захист. Заким Український Народний Союз приступить до будови чи влаштовання Сиротинця-Захисту, треба Головному Урядови знати, скільки сиріт і скільки старших немічних членів має він примістити.

Зібрати сі дані нелегка справа. Число сиріт і старших немічних членів, що хотілиби дістати приміщенне в Сиротинци-Захисті, може змінятися: нині є стільки, а завтра буде більше або менче. Всеж таки треба знати, кілько таких потребуючих є в дану хвилю, бо це дасть основу зрозуміння величини потреби і уложення потрібного буджету.

В перших днях мая ц. р. секретарі відділів У. Н. Союза дістали від Комітету Сиротинця-Захисту У. Н. С. відозву і лист з відповідним числом надрукованих квестіонарів. Комітет просив секретарів та взагалі місцевих урядників і членів по відділах зібрати для Комітету докладнійші інформації, які моглиби дати Комітетови змогу зорієнутватися що до числа сиріт і старших немічних членів, що потребують такого Сиротинця-Захисту. Зібрати ті дані не так легко. Декому може буде й за трудно цей квестіонар належито виповнити, однак при добрій волі все те буде можна зробити і то у відповідному часі, придержуючися вказівок, поданих Комітетом.

Хай урядники відділу в порозумінню з членами розглянуть ту важну справу не тільки на зборах відділів, але й перед зборами серед членів свого відділу і інших відділів, а рівнож і серед нечленів У. Н. Союза, при чому треба осібно зазначити, чи сі старші немічники і сироти потребують усеї помочи, чи лише частинної і чи ті члени може моглиби дещо собі на життя заробити працею в такому Сиротинци-Захисті.

Отсе є дальший крок в підготовленню плянів будови і удержування Сиротинця-Захисту У. Н. Союза в Америці. І при добрій волі й невеликій праці цей крок може, а й повинен зробити кождий відділ У. Н. Союза. Союз-Батько жде, що між його відділами не буде ні одного відділу, який відмовивсяби зробити цю конечно потрібну роботу.

Др. Остап Грицай (Відень).

ПАМЯТИ ІВАНА ФРАНКА

З приводу XII. Роковин Його Смерти (1916—1928).

„Вам страшно тої вогняної хвилі,
Коли з міліонів серць, мов божий грім,
Закута правда бухне, і застилі
Шкарлющі світа розірве на нім?

Ви боїтесь, щоби кріваві хвилі
Не потекли і не підмили дім
Блискучої освіти, не змулили
Швидкого поступу думок зовсім?

Не бійтеся! В крівавих хвиль навалі
Не згине думка, правда і добро,
Лиш краще, ширше розівється далі.

Не бійтеся! Не людськости ядро
Та буря зломить, а суху лушпину —
Ядрож живее розростесь без впину.

Франко: „Вольні сонети", IX.

Майже 10,000 учасників налічував величавий похоронний похід, який тому років дванацять, д. **31. мая 1916** р., супроважав вулицями Львова тлінні останки найбільшого після Шевченка поета України, **Івана Франка (родж. 1856),** до гробу. Й доходила вже згодом десята година в ночі, поки покінчилися пращальні промови представників найважніших українських товариств та культурних установ над гробницею великого мученика за народню справу. Але ні ті величаві похорони, ні ті останні пращальні промови не висловили й не змогли висловити всеї глибини та всеї далекосяглости значіння, що його для розвитку нашого культурного життя, нашої національної думки та визвольних змагань України вспіла добути творчість Івана Франка. Фактичне значіння усякого великого творця зясовують гаразд щойно епохи після його смерти. Його безсмертність — це-ж нічого иншого, тільки все наново проступаюча живучість і тісність звязку його творчости з духом і змаганнями в рідному народі упродовж довгих поколінь після завершення життєвої мандрівки творця; бо все воно так, що пророчий погляд великого поета добачує не тільки що найширші овиди сучасного, але й обриси грядучої будучности. Почував це і Франко, коли у своїй невмірущій пісні **„Мойсей" (1905)** проголошував українському народови своїм передсмертним заповітом:

„Підеш ти у мандрівку століть
З мого духа печаттю" — (X.)

а в віршу **„Пісня будуччини"** (з р. 1880) розмальовував світлі овиди обновленого життя народів, якого не надіявся дожити.

Знов час прийде, коли з погорди пилу
Ти отрясешся й ясною звіздою
Засяєш людям, і підуть з тобою,
Серця твого почують давню силу.

Знов час прийде, до найтяжшого бою,
Останнього, за правду й волю милу
Ти поведеш народи, і прогнилу
Стару будову розвалиш собою.

І над обновленим, щасливим світом,
Над збратаними, чистими людьми
Ти зацвітеш новим, чудовим цвітом.

Прийде той час! Істотою цілою
Ми чуєм хід його поза собою,
Та доживем його — не ми... не ми...!

(„Вольні сонети", XV)

І коли з кожночасними роковинами смерти Івана Франка доводиться нам, його наслідникам в тій будуччині, провірювати правдивість його слів про печать поетового духа в нас та про хід часу по передбачуваних його ґенієм шляхах майбутнього, то годі не сказати нам нині, що звязок Франкової творчости з нами, з нашою судьбою і з нашою епохою в широкім значінню цього слова — всеціло кріпкий і животворний. Передовсім з теперішньою епохою як висловом культурних змагань та ідеалів у вселюдській робітні поступу. Знаменом людини нашого часу є її жагуче змагання до незалежности, до життєвого самовизначення дорогою творчої активности та у свідомости як найдоцільнішого використання зробленої собою праці. Новітня людина зриває скрізь з культурою примітивности, з усім, що робить її залежною від зовнішних сил, від диктату волі і законів поза нею, накинених їй звичаєм минулого та хоронених авторітетом прогомонілої бувальщини. З цього погляду вже наша невсипуща боротьба зі сліпими силами природи, наші величаві перемоги в усіх областях технічної культури, є дуже знаменним знаком змагання сучасної людини до визволення нашого життя з пут примітивних труднощів інтнування, протиставити і всемогучій природі активну, творчу людину — як її неустрашимого переможця. І ось уже тут, на тім, сказатиб, що-найзагальнішим овиді нашого життя, стрічаємо ми Франка як пророчого провісника сили людського духа, людського розуму і людського хотіння, сили, якій не страшно ставати і на прю з відвічною природою. Ще в прегарнім оповіданню **„До світла"** — у прономятній збірці **„В поті чола" (1890)** — наш поет ставив людину в залежність від примітивного, природою визначеного ладу істнування, коли малює страшну картину заглухлої мертвеччини на дні моря як прообраз мертвецького животіння суспільних низів, і зазначує притім, що всяка скарга тут не придасться нінащо, „бо мама природа не знає сантіментальности (чутливости) і не слухає мрій. — Буду я з вами, дурнями, панькатись! — воркоче вона. — Чуєте в собі силу, то трібуйте вирватися самі на верх! Ще я не малаби роботи та вас підсаджувати! **Трібуйте самі вирватись!"** (Ст. 4.). Але в поемі **„Мамо-природо!"** — у збірці **„Із днів журби" (1900)** — наш поет, розмовляючи з природою, наголошує з гордістю, що в тисячліттях своєї боротьби з природою людина не тільки не зломилась, а навпаки, прийшла до свідомости всіх ґрандіозних сил духа в собі.

„...Ми самих себе відкрили!
Відкрили власну душу,
Заглянули в варстат своїх думок,
Свого чуття, бажання і змагання.
В тих снах пустих,
В ілюзіях відвічних
Побачили такуж реальну дійсність,
Такіж великі явища, як в зорях,
У Ніягари реві,
У скелях Гімаляї.
І тут, **у власному нутрі**
Ми віднайшли все те, що, бачилось,
Утратили в зовнішному околі:
Гармонію, і вічність, і безмежність,
І всі рожеві блиски ідеалу".

Так — вічний, гармонійний і безмежний є дух людини по словам нашого поета, і тому ніхто й ніщо у світі не зможе зломити його сили, спинити його розвиток по лінії стремлінь до найкрасшої, ідеальної улади людського життя. Правда — побіч жорстокої природи є ще инші вороги вольного людського духа. Ті, що гірш тої мертвої природи бажалиб непереможними Гімалями та Ніяґарами впасти на шлях його розвитку та стати йому тут непереможною перепоною. Це владики і слуги духової темряви, вороги поступу й волі, кати народів і суспільностей, назадники і прислужники всякої реакції. Царський деспотизм і мілітаризм, попівська нетерпимість і ворожнеча до всього, що не підходить під старечу попівську доґму та не прибільшує заробітків бездонній свято-римській кишені, а далі можні пани по панських палацах та капіталістичні визискувачі праці тих широких мас селянського та робітничого пролетаріяту, обороні та освідомленню яких призначена львина часть творчости Івана Франка в найкрасшім розцвіті його життя. І тут, і головно тут може й найсильніше звено взязку творчости Франка зі змаганнями нашої теперішности, скріплене нині широкою, загально-людською течією визвольних змагань низів не тільки й виключно по лінії ідей партійного соціялізму, а й і в напрямі висшої духової культури мас, їх самостійности та справжньої гуманности як думки, так і почування. У своїй вікопомній, важкими тюрмами окупленій (1877, 1880, 1889) боротьбі за визволення широких трудових мас з гнету царського деспотизму, попівської нетерпимости та всякого роду соціяльних галапасів, не є Франко тільки одностороннім партійником соціялістичної доктрини по пунктам такої і такої то соціялістичної програми. Про нього не можемо сказати, щоб увесь зміст його соціяльного світогляду зводився тільки до того, чого Франко з цього погляду навчився від Драгоманова, або чим він надихався, читаючи твори Маркса, Енгельса чи Лясаля. Сам же наш поет застерігся проти такого підходу до соціяльної сторони в своїй творчости, пишучи: „Пизнаюся, що я ніколи не належав до вірних тої релігії (основаної на доґмах ненависти та клясової боротьби), і мав відвагу, серед насміхів і наруги її адептів, нести сміло стяг **старого, щиролюдського соціялізму, опертого на етичнім, широко гуманнім вихованню мас народніх, на поступі й на загальнім розповсюдненню освіти, науки, критики й людської та національної свободи,** а не на партійнім доґматизмі, не на деспотизмі проводирів, не на бюрократичній реґлементації всеї людської будуччини, не на парляментарнім шахрайстві, що має вести до тої світової будуччини". (З книги **„Давне й нове",** 1911.). І саме такий „старий соціялізм" являється сьогодня найшляхотнішим висловом соціяльної думки, не спутаної диктатурою чисто клясових інтересів без огляду на нарід як окрему про себе **національну** цілість.

Тимто Франко — таксамо як і Шевченко — мимо всеї своєї любови до широких мас в суспільних низах, не являється нам ніде позбавленим національного чуття співаком ідеалів якогось партійного інтернаціоналу, а всежертвенно люблячим сином народу як суспільної цілости та своєї Рідної Землі, для якої хоче „працювать, працювать, працювати, в праці сконать" („Веснянки", V.), і якій співає:

„Зеленійся, рідне поле,
Українська ниво!
Підоймайся, колосися,
Достигай щасливо!
Й щоб усяке добре сімя
Ти повік плекала,
І щоб світу добра служба
З твого плоду стала!"

(„Веснянки" — VI.)

Але у свойому невгомонному бажанню красшої долі для своєї батьківщини та її народніх мас, наш поет почуває глибоко, що тільки тоді боротьба за визволення можлива, коли до неї стають **борці,** справді свідомі своєї мети, повні запалу до боротьби, непрокажені гниллю невольницької темряви, з якої вийшли — словом: **люде** в найкрасшому розумінню цього великого слова. Люде живі, розпалені вогнем революційного горіння всіх сил у собі, бо тільки той, „в кім кров кипить, **кого бій** ще манить, **той** цілий чоловік". Оттому й не можна погодитися з тим, хто з рації невпинного видвигнення конечности праці — освітно-культурної — у Франка, підзначує це як тихомирний, сказатиб, пацифістичний момент у творчости Франка і не вважає його животворним з погляду на теперішні умовини в нашому національному життю. Нехай, що культурна праця для народу являється у Франка найважнішим ідеалом громадянського життя, та що в XIX-ому віршові циклю „Вольні сонети" чуємо, що „нам, хліборобам, треба перекувати патріотичний меч на плуг, на серп і на вила". Але тойже самий Франко в поезійці **„Супокій"** каже:

„Супокій — святеє діло
В супокійнії часи;
**Та як в час війни та бою
Ти зовеш до супокою —
Зрадник або трус єси..."**

А в **„Тюремних сонетах"** (XXXVII, 5.) духи замучених революціонерів людства кличуть до нас:

„Мягкі серця в вас, бо трусливі вчасти!
А звір зневаги до людей і власти,
І темноти росте й висить над вами!
Ми, його жертви, вас звемо з могили:
**Не мякніть без часу! Гартуйте сили!
Гоніте звіря, бийте, рвіть зубами!"**

Таких і тим подібних місць про „збройну готовість" у Франка знайдеться немало, навіть мимо того, що продзвонюють в нього тут і там скорбні звуки хвилевої зневіри в свої сили. Наш поет почуває скрізь грядучу наваду тої „вогняної хвилі, коли з міліонів серць бухне божим громом закута правда", він прочуває від найперших літ своєї творчости велику революцію народів, що „тайною дрожю проймає їх та мов красна весна обновить людство", а в бурунах якої і нашій Рідній Землі настане краща доля, якщо будемо **„воювати, а не тоскувати".**

„Розпадуться пута вікові,
Тяжкії кайдани,
Непобіджена злими ворогами
Україна встане.
Встане славна мати Україна,
Щаслива і вільна,
Від Кубані аж до Сяна-річки
Одна, нероздільна."

А з другої сторони, начеб у пророчім прочуттю нашої теперішности, поет кличе до нас, що доволі ми вже „наслужились Москві і Ляхові", що „пора глядіти нам добра для власної хати". Зокремаж ляцьке панство це, по словам Франка, для нашого народа „горе гірш пошести", думку про братанне з Поляками осуджує він в поемі **„Ляхам" (1882)** подібно гостро як і Шевченко, кінчаючи глумливими словами: „Брат братом, а бриндзя за гроші". На тлі ширшого, історичного овиду кидає Франко ляцьким ненажерам визив до збройної боротьби в більшій поемі **„На Святоюрській Горі"** (з 1900 р.), розмальовуючи переговори Богдана Хмельницького з польськими хитрунами д. 30. жовтня 1655 р. І таксамо повні революційної стихії є ті поеми Франка, де він з безпощадним глумом малює всякого роду перевертнів, лакеїв і прилизнів чужинецького чобота, льояльних черваків, що животіють в багні рабського піддаництва та надіються на ганебну панську ласку (в циклю **„Оси"),** або страшливий трагізм поробощеної душі („На ріці вавилонській" — у збірці **„Semper tiro" з р. 1906).** Кожне слово тут перепоєне кипучою кровю серця, що бунтується і пятнує всю нечесть, всю ганьбу, весь сором неволі; кожне слово тут вражає гостро, як блискавиця, що провіщає надсуваючу бурю. І поетом великих революційних кличів лишився для нас Франко й до сьогодня. Мимо всіх принагідних скарг важкої втоми, такої зрозумілої в борця, що повних 40 років трудився в „духовім сирітстві" для народу і його духового визволення — Франко для нас цілюще жерело животворної правди про нас самих, а з тим і творчої духової обнови. Він, воплочений прообраз того героя життя, змальованого ним словами:

„Блажений муж, що в хвилях занепаду,
Коли заглухне й найчуткіша совість,
Хоч диким криком збуджує громаду
І правду й щирість відкрива як новість.
Блажений муж, що серед ґвалту й гуку
Стоїть як дуб посеред бур і грому,
**На згоду з підлістю не простягає руку,
Волить зломатися, ніж поклонитися злому".**

(„На старі теми", II.)

В. Кедровський.

1917 РІК.

Передрук заборонений, — Всі права застережено 1927 р.

(124)

Корпус цей не раз цілком виправдав надії своїх начальників. Найбільш яскраво це виявилось, коли після захоплення Німцями Риґи, Північна армія в страшній дезорґанізації й анархії безупинно сунулася в глиб краю й здавалося, що це вже початок розвалу фронту всіх російських армій, бо не було чим спинити на Півночі німецької армії. Один двацять перший корпус, впорядкувавшись, почав ставити Німцям опір. Нарешті він спинив їх і повів стрічний упертий бій, чим потроху втягнув за собою до бою і деякі другі війська, в першу черґу українські частини в XII і V арміях. Перші відомости про це подав до Ґенерального Комітету російський комісар Північного фронту Станкевич, телеграфуючи: „Лічу своїм обовязком підкреслити, що в боях 8 вересня українські частини особливо відзначились не тільки мужньою завзятістю, обороною, але й лицарським переходом в контр-атаку на атакуючі війська ворога. Виключна відвага сих частин одмічається всіма військовими начальниками".

Також українське військо уміло цінити й своїх начальників в той час, як останні війська в кожному своєму вищому начальнику бачили ворога свого, контр-революціонера і т. д.

Як найбільш яскравий приклад цьому наведу з життя тогож 21-го корпусу.

Після здачі Німцям Риґи, по розпорядженню Комісара фронта був відданий під суд Командир 33 дивізії, 21. корпусу, прекрасний боєвий ґенерал Скалон, нібито за невиконання наказу. В дійсности-ж вина його була в тому, що поруч з ним стояли цілком здеморалізовані війська з таким же невдачним командуючим. Дивізійна Українська Рада на своїх екстренних зборах 31 серпня 1917 року з приводу оповіщення в „Ізвест. Сов. Салд. Депут. XII армії" під наголовком „Дєло ґенерала Скалона", ухвалила таку постанову-протест:

„Вражена віддачею до суду ґенерала Скалона, дивізійна українська Рада 33 піш. дивізії проти цього рішуче протестує, позаяк досить добре не тільки нам і нашій дивізії, але й всій XII армії відомо, що 33 піша українська дивізія, тільки вона одна, на протязі 4 днів здержувала натиск Німців, аж поки наші частини вийшли зза Двини. Окремо-ж 33 дивізія, дякуючи досить хитрому й умілому розпорядженню ґенерала Скалона, декілька разів була вратована від неминучого загину в тому становищу, в яке її ставив своїми розпорядженнями командир 43 корпусу, про що мається в дивізії багато доказів. А тому рада 33 дивізії вимагає від виконавчої ради XII армії, щоб вона вжила всіх засобів, щоби події негайно були освічені, позаяк величезна ганьба, падаюча на ґенерала Скалона, разом падає й на всю 33 пішу дивізію, котра цього з ґенералом Скалоном на чолі ні в якому разі не заслужила. Треба зазначити, що в одну з тяжких хвилин бою трапився такий випадок: начальник 186 дивізії ґенер. Вікторов, бувший еґер, їдучи на автомобілі, на все горло кричав: „Спасайся, кто куда попало — немецкая кавалерія", чим наводив страшний жах на знервованих вояків і вносив невимовне безладдя в відходячих частинах.

„Ґенерал же Скалон скрізь зявлявся, заспокоював, підбадьорував і повертав до бою салдатів, від жаху загубивших самовладу.

„Отже, не зважаючи на такі свої темні, обурюючі вчинки, ґенер. Вікторов одержав від командіра 43-го корпусу ґен. Болдирева велику поляку.

„З приводу цього Рада прохає виконавчу Раду XII армії вжити заходів, щоби військові частини не лишалися таких начальників як ґенер. Скалон, позаяк такі люди є дійсні й справжні начальники, а не лицеміри, що роблять не ділом, а лише язиком. Голова Дивіз. Ради Ґенштаба Капітан Мазюкевич. Товариш Голови С. Писар Б."

Подаю тут лише один з більш яскравих прикладів. Перелічити-ж усі випадки, коли українські війська ставали в оборону своїх начальників, в оборону офіцирського складу, хоч навіть зовсім не українського, а лише льояльного до українізації армії, — не перелічити. Було це в той час, коли неукраїнські військові маси почали проявляти все острівщі й острівші ексцеси проти свого командного складу.

* * *

До кінця серпня місяця орґанізоване українське вояцтво виросло в таку численну силу, що воно вже сміло могло стати на всьому військовому фронті, що переходив через теріторію України й замінити собою всі залоги на Україні.

Таке було бажання всіх військових українських мас і при відповідному співчуттю петроградського правительства та верховного командування армії, воно моглоб бути поволі здійснене без перешкод обороні фронта. Коли стати на точку поглядів виключно інтересів провадження успішно зовнішньої війни, відкинувши всякі питання національно-політичного характеру, то утворення на Україні міцної бази для фронту мусіло було імперативно диктуватися здоровим розумом. Крім того ця здорова база явиласяб оздоровлюючим початком, оздоровлюючим центром проти почавшоїся анархії в бувшій імперії.

(Дальше буде).

Іван Франко.

З ПОЕМИ „ВЕЛИКІ РОКОВИНИ".

„До великого моменту
Будь готовим кожний з вас, —
Кождий може стать Богданом,
Як настане слушний час.
Мовиш: „нині инші війни".
Ну, то иншу зброю куй,
Ум остри, насталюй волю,
Лиш вюй, а не тоскуй!
Лиш борися, не мирися,
Радше впадь, а сил не трать,
Гордо стій і не корися,
Хоч пропадь, але не зрадь!
Кождий думай, що на тобі
Міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів
Мусиш дати ти одвіт.
Кождий думай: тут, в тім місці,
Де стою я у вогни,
Важиться тепер вся доля
Величезної війни.
Як подамся, не достою,
Захитаюся, мов тінь, —
Пропаде кірівава праця
Многих, многих поколінь".

„КІНЕЦЬ ПЕТЕРБУРГА".

Вже від довшого часу московські большевики „совєтізірують" кіно. Потрібно те їм для того, щоби пропагувати світову революцію, яка не приходить. Нема числа большевицької преси, деб не було зойків радянських панів про конечну потребу виробляти фільми „ідеольогіческаво содержанія". Московських комісарів не цікавить, чи то глядачам подобається, чи ні. Вони не бизнесмени, а бизнес, то є прикмета буржуазії і тому чхать на велитенські затрати. Не вернуться гроші — пусте; важне: розголос світової революції.

Але разом з тим большевицькі царі хочуть, щоби їх фільми йшли за кордоном, бо власне свій пролетаріят давно знає, що то є „рабоче-крестянская" влада; йому не треба фільмів, він на своїй шкірі перепробував і переніс червоні експерименти. Інша справа з чужинцями, які відстали від московського „прогресу", яких треба ще усвідомити та зворушити зі сну. Петербурга". Фільма московська.

Такою фільмою є „Кінець Петербурга", і з перших образів переносить глядача не в дореволюційну епоху, бо як би не написи та не старорежімна поліція, можна було би подумати, що дія відбувається тепер. Безпросвітна біда, нужда та злидні відфотографовані знаменито, і як би тепер нарід в Московії був багатчим, а не біднішим, ніж до революції, большевики осягнули би свою ціль. Але цим похвалитися червоні самодержці не можуть і тому лишається враження дешевої агітації. На живу нитку схвачено сюжет, яких тепер в большевії можна зустрінути на кожному кроці, кожного дня. Це власне й не сюжет, а кілька моментів з життя Москалів-робітників і знов таки, як би викинути написи та дурну й огидну фігуру памятника царя Олександра III., глядач подумав би, що він бачить сучасне московське життя.

Але перейду до самої фільми. Молодий селянин Москаль приходить в Петербург шукати роботи. Він має адресу свого кревняка, який робить на „Лебедівському" заводі. Звичайно, робітник бідний, нещасний, мешкає в льоху десь на „задворках". Селянинови не везе. Він попадає якраз на страйк. Випадково він є присутним на нараді страйкового комітету, а відтак, знов припадково, зустрічає земляка в групі страйколомів, що йшли на фабрику. Через свою темноту та нерозуміння справи він приступає до страйколомів, а відтак зраджує свого кревного поліції, яка арештує революціонерів-робітників.

Зрозумівши свою похибку, він іде до директора вимагати звільнення кревняка, і коли його пробують випхати з контори, він розкидає всіх, а директора душить, аж на щастя останнього поліція вириває з його рук. Потім війна, революція; керенщина і... кінець Петербурга.

От це й вся фільма. Великий театр Гамерштейна, виповнений по береги, гучно бе в долоні, коли грають інтернаціонал, а ще гучніще, як звляється напис: „Кінець Петербурга". Можна подумати, що на галі самі комуністи. І я бив браво, бо радію тому кінцю, де полягло стільки нашого люду, де найшов смерть наш Тарас Шевченко. Гарна оркестра провадить фільму, тільки з якої речи вплетено українську козачу пісню „Їхав козак за Дунай", не зрозуміло. Чи й тут не стало московських мельодій?

Загальнеж враження таке, ніби нічого не змінилося окрім одягів. Фотографії дуже добрі, типи витримані, особливо матросів, які виглядають дикими звірами. Шкода лише, що не показали роботи Чеки.

А зміст усеї революції сходить до пімсти молодого сільського хлопця за свого кревняка...

І нарешті під звуки „Інтернаціонала" замелькали написи: „Кінець Петербурга і торжество демократії". В той спосіб думають большевики здурити Американців, що ніби то в Московії влада знаходиться в руках демократії. Даремно Американці дуже добре знають, що демократії замазано рота, або просто розстріляно, а говорять большевики про демократію тому, що то треба їм, щоб Американці визнали комуністичну державу. Зрештою...

Дуже добре технічно виконана агітаційна фільма, як би то ми не знали дійсного стану Московії під червоними царями. Хто не побачить — нічого не загубить, а побачить — не зашкодить.

В. Бобрів.

П. Ковальчик.

ЛАМАЙ!

Ламай
І розбивай
Кайдани неволі!
І горе,
Мов гори,
Розбий, рознеси!...
Бо плач не дасть тобі долі
Ні молитви сильний глас.
Боротьба
Лиш одна,
Свята, завзята й грізна
Зорю волі й щастя дасть!
Тож у лет вільний жени
І мов потік
Розлийся в силу рік:
І заливай,
Не щадь, ламай
Це терня болю,
Що нищить твою волю
І це зневіри лопуха,
Ще й бурян, що ним душа
Так квітне буйно, розквітає
І зерно волі
В твоїм полі
Все глухо, тихо забиває!
Май потугу!
Рви й дуби!
Прочищай собі дорогу!
І гадця,
Що повза,
Труе кров,
Родить зло,
Убивай, не бійсь гріха!
Воно ще гірш злого врага!
Гей, нуж вперед:
За гори, доли,
Темні дебри, густі бори!
Там де, Сонця блиск вітає,
Темноту злу проганяє!..
Разом з весною
Молодою
Будім любов,
Крешім огонь
І хоругов
Аж ген, до зір,
В вільний простір
Ми розпустім!
Тай волі гимн
З грудей усіх в одно звенім!

ТРЕНТОН, Н. ДЖ.

Повідомляється всіх Горожан, тих, що належали і що не належали, щоби прийшли на

ЗБОРИ

ДНЯ 9-го ЛИПНЯ, в ГОД. 7-ій до Української Галі, 18. WOODLAN ST. 129

Петро Черкас.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЗАСНОВУЙМО СВОЇ КООПЕРАТИВИ.

В українській кольонії в Клівленді можна почути нарікання, що в нас не робиться нічого, а прецінь маємо Народний Дім, котрого задачею є плекати і підносити народнього духа, ширити просвіту серед старших і молодших.

Прекрасна, чудова праця. І очевидно, цю красну народню роботу має виконувати Народний Дім, а він є і на те о нього люде постаралися, а, мовляв, він тої роботи не робить. Чому?

Треба шукати причини, чому той Народний Дім, котрий на те є, не сповняє свого обовязку. Мусимо те зробити так, як то роблять лікарі. Отже постараймося знайти причину хороби.

А причини ось які:

1) Кождий з нас знає, що наш Народний Дім не зовсім відповідний до всіх потреб в народно-просвітній роботі, наприклад: нема сцени і нема таких кімнат, котрі булиб відповідні на бібліотеку, вітчитни, чи дискусії, ба навіть нема галі, котра моглаб помістити більше число людей на вічах і подібних підприємствах. Хотяй це велика перешкода в народній роботі, то з цим можнаби собі дати раду, колиб не друга, важнійша причина, а саме:

2) Фінансові клопоти. Наш Народний Дім куплений за $45,000.44, на котрі люде зложили $10.000.00, так що зістало ще $35,000.00 довгу, котрий треба було по приписам сплачувати, щоби не запропастити людських $10,000.00. Приходи, які приносило це громадське майно, ледви вистарчали на оплачення рат в банку, так що не тільки не можна було думати за народню роботу, але навіть не було звідки утримати будинків у належнім стані.

Ось і все. Коли ми винайшли причину, а вона є, що люде дали за мало гроша на цю ціль, що нема з чим дещо починати, то одинокий ратунок на цю слабість є, що треба дати більше гроша.

Дирекція Українського Народнього Дому старалася придбати фонди по силам, однак не була в цім ділі так успішною, як того треба було. Що зібралося, пішло на загальні розходи, а то тому, бо є такі люде, котрі признають, що Народний Дім з властивою йому роботою потрібний і ці люде відповідно до того віднеслися. Є такі, котрим треба цю народню справу представити як потребу, то і вони віднесуться до неї відповідно, а є і такі, котрі на взір старо-краєвого господаря, помимо всілякого представлювання дитини до школи не пішле, бо нема кому худоби пасти.

Природно, що бідний чоловік мусить на всім ощаджувати і в цім бачить він одинокий вихід, що не пішле хлопця до школи, бо нема кому худоби пасти. Таж на все є спосіб, тільки треба його придумати. Та бідного і непорадність робить його самолюбом, він жиє коштом своєї дитини, він ту дитину, то своє власне я, засуджує на таку саму гірку долю, в якій він сам живе.

А то зле, дуже зле. Глядіть всюди по світі, як людство висилюється для будучого покоління, які великанські поносить жертви і навіть не тільки для своєї дитини, але також для дитини того другого, йому незнаного, часом навіть ворога. Батько сам не їсть, щоби лиш не голодувала його дитина. Таке світ признає і міліони людства. Кільки разів ви чули таке: дам йому школу, нехай не бідує так, як я.

Ці мотиви і домагання дуже многих людей, щоби Народний Дім фактично робив **культурно-просвітню** роботу, змусили Дирекцію Українського Народного Дому в Клівленді запросити всіх Українців місцевих, щоби взяли **активну** участь в розбудованню Народного Дому. Всі знають, що громада може зробити все, всі знають, що тільки через **кооперативу** можна дійти до загально пожаданої цілі, котра принесе хосен і славу всім. А кооператива, значить, що наш власний віз, на котрім везеться **освідомлення і знання**, а вслід за тим наш **добробут** як нації, має тягнути не лиш цей і той, але всі разом як оден, бо — як ви самі добре знаєте з власного досвіду — коли оба коні запрутся рівноміро, то потягнуть віз і не так змучаться, а як будуть тягнути по одному на вириваки, то дуже помучаться, а воза таки не потягнуть. Тому Дирекція прийшла до заключення, що конче треба опідити цю кооперативність, конче треба запрягти **весь загал** до цього воза, на котрім везеться свічник, показуючий дорогу до гаразду, добробуту і щасливости всім Українцям як одиницям і всім Українцям як Нації в рівній мірі, що не має бути одного Українця, котрий відказавбися приложити руку до вибвигнення себе і всіх своїх. — Загальні збори, які відбулися в Українськім Народнім Домі в Клівленді для 25-го квітня 1928, ухвалили одноголосно розіслати цей нинішний заклик, де лиш можна, з просьбою, щоби ніхто не відмовився від праці в імя найвисшого народнього ідеалу, та не пожалував дати своєї лепти на школу свою і своїх дітей. Не забувайте, що ще не було чоловіка, котрий жалувавби видатку на науку, а цей видаток буде дуже маленький в порівнанню з тим, кілько коштує вишколення.

За Дирекцію Укр. Нар. Дому в Клівленді:
Теодор Папа, голова;
Володимир Козюк, писар.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

БРУКЛИН, Н. Й.

Ювилейне свято Тов. „Запорожська Січ", від. 325 У. Н. Союза.

Рідко коли доводиться пережити такі хвилини, які довелося пережити мені підчас святкування 20 літнього ювилею тов. „Запорожська Січ", від. 325 Укр. Нар. Союза, на концерті, який уряджено в Українськім Народнім Домі під ч. 101 Гренд стріт.

Концерт розпочався промовою голови Тов. п. Стефана Заблоцького, котрий перебіг діяльність Товариства від його заснования до сього часу та представив 9 членів, як організаторів, яким доручив організаторські відзнаки.

Хор під проводом п. Савицького, вже добре всім звісний з високохудожнього виконання українських пісень, відспівав кілька перлин з української музики, за що оплескам не було кінця.

Промову святочну виголосив п. Ревюк. Промовець указував на користь організації та її силу.

Надзвичайне захоплення викликав малий скрипак Малко, який відіграв невеличкий твір в супроводі піяна і заслужив цілком слушно на горячі оплески.

Добре грала мандолінова оркестра, зложена з малих дітей.

Друга частина концерту зачалася з відчитання привітної телеграми Предсідателя У. Н. Союза. Коротка промова п. Степана Заблоцького була вкрита громовими оплесками.

Дует „Вечір", виконаний паннами М. і А. Кметь під акомпаніямент п-ни М. Заверухи, випав дуже добре.

Другий виступ хору „Бруклинський Боян" закінчив те надзвичайне враження з хорового співу. Закінчено концерт національним гимном „Ще не вмерла Україна". Радісно було бачити, що й діти маленькі виводили дорогу нам пісню своїми тоненькими голосочками. Не можу не піднести великих заслуг дириґента Савицького, котрий тримає хор дійсно по артистичному. Бажано булоби такого дириґента мати постійно при Укр. Нар. Домі.

Одна хиба та, що публика пізно сходиться.

Учасник свята.

КОРОЛІ НА ПОЇЗДКАХ.

Недавно писав я про те, як радо став би членом чорної раси, щоб мати легко славу і гроші в... Европі.

Але тепер мої аспірації змаліли. Я хотів би бути бодай получорним, але зате якимсь кациком, як уже не королем.

Приїде який там Гаман, Абдуляг чи інша Преик біб Дода в Европу, а всі йому і дарунки і добрі обіди і специяльні поїзди і почести і ордери і все, що „полагається". Байдуже, що його батько тільки на неділю вбирав запаски, а дідо ще деколи хвостом за гиляку лапався.

— В його жилах лливе і шляхотна кров Европейців — кажуть тобі, коли ти дивуєшся, чому його так величаво приймають.

Ти мусиш погодитися, з огляду на те, що як не сам кацик, то напевно його предки зїли бодай кілька Европейців.

Все вище написане не відноситься ані трохи до милостиво пануючого а ще милостивіше подорожуючого Аман Уляга, короля славних Афґанів. Як і ті Афґани і чому вони славні, цього не знає ніодин дипльомат, історик, навіть журналіст. Але що славні вони, то це знали всі народи, в яких гостював Аман Уляг, полишаючи незаплачені рахунки в готелях і крамницях.

Кожна держава сподівалася замовлень у фабриках і кожна приймала Амана як короля. Аман їв, пив, давав авдієнції, брав товари на борг і тепер його декуди потихо кленуть... теж як короля.

Аман Уляг зволив заїхати і в Польщу.

Незле — мовляв — познакомитись і з польськими стравами, дарунками і люксусовим поїздом.

Побув пару днів у Варшаві, наївся, напився, набрав повну торбу дарунків, а щоб його ніхто не згадував, то начіпив декому ордер.

Соціяліст Дашинський дочекався княжого титулу з правом поселення в Афґаністані.

Шкода, що не було під рукою якого Українця, а то певно малиб ми нині як не князя, то бодай лицаря ордеру „білого слона", чи іншої афґаністанської потвори.

Після побуту у Варшаві подався король у гостину до Москви.

Дехто підносить велику відвагу короля.

На мою думку, Аман не має чого боятися, бо большевики не мають його за такого короля, як він себе.

З другої сторони Аман готов зле вийти на тій подорожі, просто з погляду комерції. Що він може дістати в Москві за дарунки?! Хіба не є такий наївний, щоби сподіватися два —три фунти брилянтів, або якої золотої чаші з Лаври. Щонайвище може рефлектувати на добрий обід, бо й совітські достойники люблять смачно попоїсти.

Галактіон Чіпка.

П. С. Саме як я скінчив фейлетон, прийшли нові часописи і з них я довідався, що Аман Уляг таки дістане дарунки від СРСР. На прощальнім бенкеті йому піднесуть між иншим:

1) „Дурного хахла" — забавку, що скаче, коли потягнути за нитку.

2) Наган, яким був розстріляний цар Микола II.

3) „Капітал" Маркса, оправлений в шкіру останнього осла, який вірив ще в „самоопределеніє вплоть до атделенія".

ДОРОГОЦІННІ ОСТАНКИ З ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ.

Даніель Нейлен, секретар британської військової адміністрації, який тепер виступає зовсім із війська, сказав представникові „Дейли Геральд", що продажа британських воєнних матеріялів принесла величезну суму, понад три міліярди долярів. На продаж ішло все, що мало бути призначене на воєнні цілі, не включаючи шпильок до перевязок. М. і. сто тисяч бочок вуджених оселедців принесло понад 4 міліони долярів. Найтяжче було з продажею летунських апаратів. Із 49 тисяч людей, які це тому сім літ працювали під керовництвом Нейлена, осталося лише чотирьох. Їх завданням є стягнути 70 міліонів долярів, які винні Вел. Британії ріжні чужі краї, управи громад і т. д. Гранати і ріжну муніцію розібрано та продано як старе залізо і метаљ. З того було понад 20 міліонів долярів. Часть муніції, головнож газові гранати були такі небезпечні, що треба було затопити їх у морі, але для безпеки треба було їх герметично замкнути у цементових скринях.

Ріжниця. — Вейтер, ця риба дуже маленька і несвіжа.

Вейтер: Несвіжа... може бути... А маленька... то тим краще, коли вона несвіжа.

Дама з Петрограду (правдива картина) зі старих і нових революційних часів; щира любов, а відтак мордерства. Картина ця показується тепер в CAMEO Театрі, на Бродвею і 42-ій вулиці в Ню Йорку. 129

ПРОТОКОЛ

РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ ГОЛОВНОГО УРЯДУ У. Н. СОЮЗА,

яке відбулося на днях від 15-го до 18-го лютого 1928 р. в домі У. Н. Союза, 83 Гренд ул., Джерзи Сіті, Н. Дж.

(24)

Гол. радний М. Шевчук також стверджує факт, що попри Союзові відділи переважно групується громадське життє української еміграції. Але каже, що не є цілю організації і булоби не можливо все життє громадське узалежнювати від організації. Се правда, що так, як колись церкви найлекше будувалися там, де був вже зорганізований відділ Союза, так в новійших часах попри наші відділи тай головно заходами Союзовців будуються Народні Доми. Однак так, як з многих наших церковних відділів днесь осталися тільки назви святих покровителів, а Союзовці жадних спеціяльних прав ні привілеїв в церквах, які будували, не мають, так з Народними Домами справа мається так, що в многих случаях Союзовці будову занинають, а кінчать і провід перебирають люде, Союзови чужі, або й ворожі. Та річ в тім, щоби Народні Доми повставали дійсно на пожиток, а не на тягар громадян так, як не раз бувало з церквами. І так як церква повинна бути лишень там, де її власними силами не лиш збудувати, але утримати годні, так і Народних Домів не повинно ся будувати там, де їх власними силами поставити і утримати не можна. Народні Доми тільки там мають рацію буття і можуть розвиватися, коли вони будуються і правляться цілою громадою, незалежно від жадної організації, і коли громада знаходить в собі досить волі і сили такий Дім мати, то, як вже було сказано, в тійже місцевости знайде також морґечову пожичку, коли викаже, що таку не лиш затягнути, але й сплатити є в можности.

Дальше в тій справі забирали слово дд. Слободян, Угорчак, Ядловський і Рекрут, покликуючися на се, що вже в тій справі попередно було сказане. Відтак на внесеннє В. Гришка, поперте М. Шевчуком, ухвалено дискусію замкнути та перейти до денного порядку.

В. Репужинський пропонує взяти під розвагу потребу видання показчика з організаційними інформаціями. Подібні до тих, як колись були. Добр. Репужинський твердить, що такого показчика, аби давав всі організаційні інформації, дуже потрібно, та що се зменчилоби запити до гол. канцелярії та урядову переписку.

І. Каштанюк говорить, що показчик з інформаціями для відділових урядників дійсно потрібний, але не такий як колись був, тільки інакший. Показник, о якім мова, що колись був, се була маленька книжочка, без всіх інформацій організаційних, а тільки з одною інформацією, як провадити мітінґи-збори. Днесь, по тільки літах істновання організації, вже такого показчика не потрібно, бо старі члени се вже давно знають, а нові мусять вчитися від старих, як знайтися на зборах, як і коли забирати слово. До урядів днесь вже також не вибирають новиків таких, що ще ніколи на мітінґах не бували і тому нині таких показчиків, як колись були, майже непотрібно.

Нині однак само урядованнє є більше складне, як бувало і щоби показати, як урядувати, то найліпше булоби відбувати відповідні курси діловодства. На се нема можности. Щоби заспокоїти нинішну потребу показчиком, то се мусілаби бути не одна маленька книжка, але хиба ціла бібліотека, в якій кожда книжочка обговорювалаби одну або кілька менчих справ організаційних. Се моглоби бути щось в роді курсу-лекцій. І. Каштанюк говорить, що вже давно над сею справою думає, але не має можности своїх думок в діло перевести і каже, що все те, що в таких лекціях можнаби подати, є в скороченню в статутах, так, що хто не жалує труду і часу в кождій потребі до статута заглянути, то всяку інформацію знайти може.

Се, що він до тепер серіознійше до тої справи не ставився і конче о виданнє такої бібліотеки не старався, то тому, що не має сумніву, що так як многі не зважають на статути, зібрані в одну книжку, так ще більше не зверталиби уваги на цілу бібліотеку, яка по відділах не моглаби втриматися, з причини вічних змін у відділових урядах. Велика праця і кошт такого видання могли би оказатися даремними. Брак певности у відділового діловодчика, що труд його на що будь придасться і йому відбирає охоту до вивчення свого діловодства як слід. Для того, поки обставини деяк не зміняться, поти о реґулярних курсах личних чи за посередництвом почти годі говорити і до часу треба тягнути, як досі, а то з кождим осібно інформаційну переписку вести і по більшости до статутів відсилати і що року з новими урядниками то само повторяти.

Дальше дискусія перейшла над дробленнєм відділів без оправданих причин і над потребою злуки менчих відділів.

Гол. радний В. Репужинський пропонує, щоби ті малі відділи, які через довший час не виказують активности, коли в даній місцевости є інші відділи, щоби такі неактивні відділи лучити з іншими відділами, бо їм самостійність непотрібна, а часто нема з кого уряду вибрати і нема в нім порядків. Члени такого відділу, злучені з членами активнійшого відділу, малиби можність працювати спільно і інакше до організації відноситися. Не дармо, каже д. Репужинський, кличем організації є: „в лучности сила". Стоячи на боці безчинно, не інтересуючися організаційними справами, такі відділи є тільки тягаром для організації, хочби лиш з огляду на кошт їх адміністрації. Таксамо не треба дробити відділів більших на менчі задля якоїнебудь причини, як приміром що-річні виборчі непорозуміння.

Секретар І. Каштанюк стверджує, що дійсно мало є таких відділів, яких самостійне істнованнє в сю пору не має рації, але до того, що вони істнують, мусіли бути якісь леґальні причини. Буває часом, що на місце колись великого і активного відділу остається з ріжних причин гурток маленький, до активного життя організаційного неспосібний і його муситься до якогось часу толерувати задля браку леґальних причин на розвязаннє. Статут каже, що шість повнолітних членів може становити відділ. Буває також, що при закладанню відділу є надія на зріст і розвиток того відділу. Того сподіються організатори і гол. канцелярія, однак пізнійше показується, що се не можливо. Буває і так, що в даним відділі дальше мирне співжитте між членами не можливе і конечним є його розділити, але правдою є, що кождого року по виборах найбільше є неоправданих причин на дробленнє відділів зі шкодою для організації і гол. канцелярія робить все, що в її силі, щоби до дроблення сил не допустити. Також уважається на се, щоби в тих місцевостях, де вже є оден або більше відділів, нових відділів не творити. Щодо злуки відділів, то в тім напрямі можна вести пропаґанду, але не можна нікого на силу лучити. До злуки у наших людей далеко менче склонности, ніж до розлуки. І навіть коли колись трафиться, що два відділи лучаться, то роблять се не тому, що бачуть в злуці загальне добро організації, але тому, що мають в тім якусь свою льокальну ціль, або змушує їх до того конечність. Дійсно, є богато місцевостий, де є по кілька малих відділів, тай їх злука принеслаби користь в першій мірі самим членам, бо менче мітінґів, менче урядників, менче роботи і кощтів, а за то сильнійша місцева каса і більша та певнійша запомога в разі потреби членам, а організації менчий кошт адміністрації. Та се вже всі знають, що де чотири Українці, там пять партій мусить бути і тому, де лиш є місце, там організується відділ при церкві, відділ поступовців, відділ односельчан. Дарма, що статут наш є так зложений, що на ріжниці між членами нема місця. Статут статутом, а люде людьми і так як є, ще якийсь час остатись мусить.

(Дальше буде)

СПРАВА ДЕКОМУ НЕМИЛА.

Цікавий збіг обставин: Франція ніби приятелює з Польщею, а саме з Франції виходять постійно неприємности для Польщі. Ще не прогомоніла справа обидливої для Польщі книжки Еверсена: „Польонь, Польонь", коли появилася в Парижі нова публікація, дуже немила в першу чергу для польської дипльоматії.

Тим разом справа не в публіцистиці, а в науці. Поставлено під знаком запиту правно-державний стан Польщі, з точки міжнародного права.

У Парижі виходить журнал світової слави: „Реві де Друа Інтернаціональ" (огляд міжнародного права). В зошиті на перший чвертьрік помістив редактор, бувший правний радник франц. мін. закорд. справ, п. де Ляпрадель, статтю п. н. „Autour de Vilna" (довкола Вільна), підписану п. Жоржем Шлявс, членом франц. Інституту Міжнародніх Наук. У строго-науковому, під оглядом міжнародньо-правним, нарисі автор оспорює не тільки теперішний стан польських кордонів, але також правовість повстання польської держави.

Автор зразу твердить і доказує, що рішення Ради Амбасадорів відносно Польщі було рішенням неправним. В першу чергу Антанта не мала права воскресати польську державу коштом Росії, бо Росія не була державою побідженою, але союзником. Рівнож ні уряд Керенського, ні дальші комуністичні уряди не мали права зрікатися державної території в користь Польщі, бо це противилося міжантантським договорам, що запевнювали договірникам взаїмну оборону непорушности територій. Такий погляд ще більше обосновує факт, що толішні російські уряди були тільки тимчасовими.

Обговорюючи справу Литви (а рівночасно справу правосильности польських східних кордонів), твердить автор, що призання Вільна Польщі (те саме з Сх. Галичиною) було неправне. Неправне тому, що Рада Амбасадорів спирає свою діяльність на Версальському договорі, якого не підписали ні Росія, ні Литва. Супроти цього Рада Амбасадорів не може рішати в справах, що торкають цих держав (ст. 244—5). Крім того, якщоб навіть признати Версальському договорові силу устійнювати східні границі Польщі, по думці 87 ст. прил. 3, то й тоді Рада Амбасадорів остає некомпетентною до видавання будьяких рішень.

Згідно з постановою держав Антанти, поміщеною на вступі Версальського договору, Рада Амбасадорів має складатися з представників пятьох головних великодержав. Злучені Держави відтягнулися, отже в Раді Амбасадорів остались представники тільки чотирох держав. Ця зміна є надто поважною, щоби ті оставші чотири держави могли рішати правосильно в справах, що належать до компетенції пятьох великодержав (ст. 245).

Рада Амбасадорів не може виступати також як „европейська директорія", бо в склад її входить також Японія, а нема Німеччини та Рад. Союзу. Як „всесвітня директорія" не може також виступати, бо не має в свойому складі Злучених Держав.

Автор є також докладно обзнайомлений з історичним та демографічним боком східньої польської проблеми. Він твердить м. и., що Польща не навернула Литви з поганства, бо вже перед унією була Литва православною. Литва впала жертвою особистого інтересу Ягайла, а Польща тільки виперла квітучу литовсько-українську (автор уживає все ще „russe" — російську) культуру. Литва під польською займанщиною ніколи не переставала думати про визволення; цим пояснюється бунт Радивила XVII ст.

Що торкається демографічного стану східних земель під Польщею, автор покликується на польську таки статистику, з якої наглядно виходить, що в тернопільському, волинському та подільському воєвідствах все населення — це населення непольське (стор. 229).

Оконечні висновки г. Шлявє: справа Віленщини, як також справа східних границь Польщі — це справа з міжнародньо-правного боку відкрита. Цей погляд підтримала, впрочім, уже Рада Союзу Народів своїм рішенням у віленській справі, з дня 10-го грудня 1927 р.

Очевидно, все це дуже бистрі, правно арґументовані висновки, але тільки висновки. Практичного значіння вони не мають і не матимуть до часу нових міжнародніх конфліктів. Тоді можуть вони послужити до правного обґрунтування фактів.

Покищо цікавий сам факт виступу французького вченого. Цікавий тимбільше, що автор є секретарем міністра п. Л. Марен, голови Т-ва „Amis de la Pologne" (приятелів Польщі)! Видно, що й у Франції наука й осуди не йдуть у парі з приязню. Саме це прикро мусять відчувати в Польщі.

ДРІБНИЧКИ.

Перший годинник із справжнім механізмом винайшов французький чернець, Жерер около 1000-го року. До того часу знані були лише сонічні годинники. — Залізо це найважніший, найзвичайніший і найбільш поширений метал. Колиб не було заліза, кров не була би червона, не було би зеленого листя, земля не малаби брунатної (бурої) барви або жовтавої. Червона цегла також завдячує свою барву залізови. — На Індійськім океані між Мадаґаскаром і Індіями є 15 тисяч островів, зовсім не замешкалих людьми. Є то маленькі острівці, простором 1—2 гектарів, інші довгі 5—8 км., а широкі 1 км. Часть тих острівців є зовсім скелиста, деякі порослі пралісами і мало врожайні. — Карібські риби зубами перегризають сталеві гачки вудок. — Щоби зробити 1 кг. рожаного олійку, в Персії зуживають 6000 кг. цвіту рож. — На Мадаґаскарі жиють хроби-дощівниці довг. на півтора метра. — Острів Гіденсі тратить щороку смугу землі більшу як на один метер. — Павук-хрестоносець може чотири рази відновити свою сітку, не приймаючи за весь той час ніякої поживи. — Найбільша бібліотека у світі є бібліотека, заснована французьким королем Людвиком XIV. у Парижі, звана Національною. Вона має 1,500.000 книжок, 350.000 летючок, 180.000 рукописів, 300.000 мап, 1,300.000 старих друків і майже 150.000 монет.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".